

GENEROAREN ARABERAKO ERAGINARI BURUZKO TXOSTENA, ARABA ERDIALDEKO EREMU FUNTZIONALEKO LURRALDE-PLAN PARTZIALAREN BERRIKUSPENARI BURUZKOA.

Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Legea bigarrenez aldatzen duen martxoaren 3ko 1/2022 Legearen 19. artikulutik 23. artikulura bitartean aurreikusitakoa betez egin da txosten hau. Lege horrek Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legearen 18. artikulutik 22. artikulura bitarteko artikuluen behin betiko idazketa zehazten du. Halaber, generoaren araberako eraginaren aurretiazko ebaluazioa egiteari eta emakumeen eta gizonen arteko desberdintasunak ezabatzeko eta berdintasuna sustatzeko neurriak hartzeari buruzko jarraibideak betetzen dira. Jarraibide horiek Gobernu Kontseiluak 2012ko abuztuaren 21ean egindako bilkuran onartu zituen

ARAU-PROIEKTUAREN EDO ADMINISTRAZIO-EGINTZAREN PROPOSAMENAREN DESKRIBAPEN OROKORRA

1. – Arau-proiektuaren izena:

Araba Erdialdeko Eremu Funtzionalaren Lurralde Plan Partzialaren Berrikuspenaren aurrerapena

2. – Sustatzen duten saila eta zuzendaritza:

Lurralde Plangintzaren eta Hiri Agendaren Zuzendaritza. Lurralde Plangintza, Etxebizitza eta Garraio Saila. Eusko Jaurlaritza.

3. – Arau-proiektuaren edo administrazio-egintzaren proposamenaren helburu orokorrak:

Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolakuntzari buruzko maiatzaren 31ko 4/1990 Legeak lurralde-antolamendurako tresnak definitzen eta arautzen ditu, lurralde-antolamenduan eskumenak dituzten administrazio-instantzien lurralde-eragina duten zehaztapen sektorialak modu koordinatuan jasotzen dituztenak. Lurraldea antolatzeko hiru tresna aurreikusten ditu: Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak (LAG), Lurralde Plan Partzialak (LPP) eta Lurralde Plan Sektorialak (LPS). Esparru horretan, Lurralde Plan Partzialak, Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak garatuz, Eremu Funtzional baten, kasu honetan Araba Erdialdekoaren, lurralde-eredu eta lurralde-antolamendu orokorra definitzea ahalbidetzen duten irizpide, helburu eta irtenbide orokorrak zehazten ditu.

Horrela, Araba Erdialdeko LPParen Berrikuspenaren Aurrerapenaren dokumentua, ebaluatu beharrekoa, LAGen irizpide eta zehaztapenak gidatzen dute. Horiek ingurune fisikoaren honako alderdi hauei eragiten diete, besteak beste: babestutako eremuak edo nekazaritza-ustiapeneko eremuak, azpiegitura eta ekipamendu handietarako eremu egokienak, bizitegi-kuantifikazioa, etab. Bestalde, LAGetan identifikatutako eremu batzuk zehatzago ordenatzen ditu.

LPP honen lurralde-estrategia berriaren oinarriak zehaztu dira NBek mundu mailan identifikatutako lurralde-erronkekin bat etorriz, hala nola 2030 Agendan, Garapen Jasangarriko Agenda Berrian, 2015eko Garapen Iraunkorreko Helburuekin, 2016ko urriko Kitoko HABITAT III Hiri Agenda Berrian, Europar Batasuneko Hiri Agendan eta Espainiako Hiri Agendan, edo EAEko mailan Bilboko Hiri eta Herri Iraunkorren 2016ko Konferentziaren Euskal Adierazpenean eta duela gutxiko, Euskal Hiri Agenda - Bultzatu 2050ean.

Horretarako, Planak oinarrizko irizpide batzuk ditu abiapuntu:

- Irizpide analitiko eta teknikoaren arabera egindako eta prozesatutako lurralde-diagnostikoaren eta -informazioaren helburua da eskala guztietan hartu beharreko erabakiak eta ezarri beharreko lurralde-politikak oinarri objektiboetan oinarritzea.
- Informazioaren, diagnostikoaren eta jarduteko estrategien formulazioaren faseen arteko elkarrekiko elikadura, informazioaren metaketa deskriptibo hutsa gaindituz. Aitzitik, hura

honako alderdi hauek mugatzeko garrantziaren irizpidetik abiatuta ezarri behar da: funtsezko lurralde-eraldaketak, egitura eta dinamika homogeneousko arloak eta horiei lotutako arazoak, lurraldez azpiko eta udal eskaletara plangintzatik, arauditik eta lurralde-politiketatik tratamendua behar dutenak.

- Lurralde-errealitatearen eta lurralde-antolamenduaren diziplinaren izaera konplexuak "zeharkako" ikuspegia eskatzen du. Ideia horrek bi ondorio dakartza. Lehenik eta behin, lurraldearen ingurumen-, gizarte-, ekonomia-, hirigintza- eta lege-dimentsioak elkar eragin kontuan hartu beharra. Bigarrenik, zehaztapen sektorialak artikulatu beharra (lurzoru babestuen definizioa doitzea, lurraldeari erabilerak esleitzea, azpiegiturak diseinatzea, hiri-hazkundeak handitzea, etab.), aztertutako lurraldea antolatzeko eta egituratzeko estrategia koherente batean oinarrituta.

Beraz, bere edukian, LPPak:

- Hiri Agendak eredutzat hartzen ditu
- Hierarkian gorago dagoen araudiaren helburuak onartzen ditu (4/1990 Legea, Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolamenduari buruzkoa, Lurralde Antolamenduaren Gidaleroak (LAG), 128/2019 Dekretua)
- Dauden plan eta estrategia sektorialen helburuak bildu eta harmonizatzen ditu (Europako Itun Berdea, Klima Aldaketaren Euskal Estrategia 2050, Euskal Autonomia Erkidegoko Biodibertsitate Estrategia 2030, Euskal Autonomia Erkidegoko Geodibertsitate Estrategia, Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Plana Euskadi 2030, Euskadiko Landa Garapenerako Programa 2015-2020...).
- Lantzen ari diren beste araudi edo lurralde-plan sektorial batzuen helburuak koordinatzen eta integratzen ditu (trantsizio energetikoari eta klima-aldaketari buruzko Legea, Euskadiko Natura Ondarea Kontserbatzeko Lege Proiektua, Nekazaritza eta Basogintzaren LPS, Energia Berriztagarrien LPS, Bizikleta Bideen LPS, etab.).

4.- Emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna sustatzeko helburuak:

Euskal Lurralde Antolakuntzari buruzko Legeak, duela hiru hamarkada idatzi zenez, genero-ikuspegiari buruzko gogoeta espezifikorik jasotzen ez duen arren, Agenda horietan guztietan genero-berdintasuna eta inklusibotasuna esplizituki sartzen dira.

Horien artean, Espainiako Hiri Agenda, 6.2 helburuan, "aukera-berdintasuna genero, adin eta desgaitasunaren ikuspegitik bilatzea", edo Euskal Hiri Agenda, zeinak genero-ikuspegidun hiri-berroneratzeko gida metodologiko bat barne hartzen duen eta ekintza-ildo gisa askotariko hiri inklusiboak lortzea barne hartzen duen, dira, beharbada, gai hori modu nabarmenean biltzen dutenak eta dokumentua modu operatiboan idaztea gidatzea ahalbidetu dutenak.

Ildo horretan, eta LAGen zehaztapenei lotuta, Euskal Hiri Agendarekin batera garatuta, LPParen eduki substantiboak zeharkako gaiak biltzen ditu 19., 29., 30., 31., 32., 33. eta 34. artikuluetan, hala nola irisgarritasun unibertsala, genero-ikuspegia, klima-aldaketa, osasuna, euskara eta lurraldeen arteko harremana. Horiei guztiei dagokienez, hiri-eredu trinkoa sustatzen da, konplexua erabileren nahasketari dagokionez eta kohesionatua gizarteari dagokionez.

Dokumentuak berak ere, bere irizpideen artean, jasotzen du LAGek sartutako zeharkako gaiei erantzun behar zaiela, generoaren araberrako planen eraginaren alde aurreko ebaluazioa egin behar dela eta emakumeen eta gizonen arteko desberdintasunak ezabatzeko eta berdintasuna sustatzeko neurriak hartu behar direla (Gobernu Kontseiluak 2012ko abuztuaren 21ean onartu zituenak eta dokumentu hau eskatzen dutenak).

GENEROAREN ARABERAKO ERAGINAREN AURRETIAZKO EBALUAZIOA**5.– Aurreikusten al da etorkizuneko arau edo administrazio-egintzatik eratorritako onuretan edo emaitzetan emakumeen eta gizonen presentziak sektoreko desberdintasunak murrizten lagunduko duela?**

Lehenik eta behin, abiapuntutzat hartzen da lurraldeen bizi-baldintzek eta espazio-baldintzek eragina izan dezaketela lurralde horietan bizi diren pertsonen genero ahultasunetan eta dinamiketan, eta lurraldea antolatzeke jarduerak kalteberatasun-egoerak aldatzeko ahalmena dutela, bizi-baldintzetan, baliabideetarako irisgarritasunean eta abarretan duten eraginaren bidez. Eragin horrek hainbat adierazpide hartzen ditu, zein eskalatan jarduten den kontuan hartuta, eta, ziur asko, lurralde-eskala izango da sakonena epe luzera.

Lurralde Plan Partzialaren irismena Araba Erdialdeko Eremu Funtzional osoarena da, eta haren mende dago udal-planeamenduaren eta udalerriz azpiko eskalako planen garapena: eragin nagusia horrelako hirigintza-tresnen gidaren bidez gertatzen da. Bere ekintza, beraz, Eremu Funtzional honetako biztanle guztiengan gertatzen da.

Lurralde-antolamenduaren sektorean gerta daitezkeen desberdintasunak zerikusia dute, neurri handi batean, hiri- eta lurralde-baliabide publikoetarako sarbide unibertsal eta berdintasunezkoarekin, eta hurrengo puntuan zehazten da gai hori. Azterketa horren argitan, ondoriozta daiteke arauak eragina duela aurrez aipatutako zuzeneko edo zeharkako bideen bidezko desberdintasunen murrizketan.

6.– Aurreikusten al da etorkizuneko arauak edo administrazio-egintzak desberdintasunak ezabatzea edo, gutxienez, murriztea baliabideak eskuratzeari dagokionez?**Testuingurua**

LPParen dokumentua politika publikoetan genero-ikuspegia zeharkakotzeko printzipioak kontuan hartuta egin da, mainstreaming ere deitua. Mainstreaminga printzipio bat da berdintasun-politiketan, eta politika publikoen eremu guztietan genero-ikuspegia txertatzea proposatzen du, elkarren osagarri izan daitezen eta gai horretan eskumena duten erakundeek berdintasunaren alde egiten dituzten ekintzak eta neurriak osatu ditzaten. Genero-ikuspegiaren zeharkakotasun hori politiken sortze-, diseinu-, programazio-, aurrekontu-, kudeaketa-, egikaritze- eta jarraipen-prozesuaren fase guztietan gertatu behar da. Edozein neurriren inplikazioak agerian uzteko modu bat da, bai gizonengan, bai emakumeengan (eta potentzialki beste biztanleria-talde batzuegan), haien esperientzia eta premiak zati integral bihurtuz. Azken helburua genero-berdintasuna lortzea da.

Lan kontzeptuak:Diskriminazioa

Diskriminazioaz ari gara, eskubideak edo baliabideak eskuratzeko desberdintasunak dauden gizarteetan, pertsona-talde bat sistematikoki baztertzen denean.

Diskriminaziorik ezaren arloko legediaren helburua da pertsona guztiek izatea gizarteak eskaintzen dituen aukerak modu ekitatibo eta bidezkoan eskuratzeko aukera.

Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuak (EBFT) debekatu egiten du nazionalitateagatiko diskriminazioa, eta gaitasuna ematen dio Kontseiluari ekintza egokiak egin ditzan sexuagatiko, arrazagatiko edo jatorri etnikoagatiko, erlijioagatiko edo sinesmenengatiko, desgaitasunagatiko, adinagatiko edo sexu-joeragatiko diskriminazioaren aurka borrokatzeko. Diskriminazio-arrazoi guztiak Amsterdamgo Itunean aipatu ziren lehen aldiz.

Enpleguko tratu-berdintasunari buruzko zuzentarauak debekatu egiten du orientazio sexualagatiko, erlijio-sinesmenagatiko, adinagatiko eta desgaitasunagatiko diskriminazioa enpleguaren eremuan.

2009an, Lisboako Tratatuak klausula horizontal bat sartu zuen diskriminazioen aurkako borroka Batasunaren politika eta ekintza guztietan integrazteko (EBFTren 10. artikulua).

Dibertsitatea

Dibertsitate terminoak elementuen arteko ezberdintasunera edo bereizketara jotzen du: aniztasunera, ezberdintasunaren amaigabekotasunera edo ugaritasunera, desberdintasunera edo aniztasunera. Arlo sozialean, identitatearekin erlazionatzen da, kulturala, etnikoa, erlijiosoa, generokoa, etab.

Berdintasuna

Berdintasunaren kontzeptua aniztasunean eta diskriminazioan oinarritzen da. Aniztasuneko berdintasunak paradigma berri bat proposatzen du, non esperientzia pertsonal eta/edo identitario guztiek legitimitate bera duten. Hori horrela da, bereziki, aniztasunaren hainbat alderdi aldi berean gertatzen direnean: «Emakumeak» kolektiboaren barruan errenta altuko eta baxuko emakumeak, emakume langileak eta ez-langileak, emakume zaharrak, haurrak eta nerabeak, emakume migratzaileak, kaleko egoeran dauden emakumeak eta abar aurkituko ditugu, hirian elkarrekin bizi eta espazioa erabiltzeko premia desberdinak dituztenak, aldi berean gizonezkoenak ez bezalakoak.

Berdintasunerako neurriak hartzeko premisa da gizarteak ezin dituela bere diskriminazio-dinamikak autorregulatu, eta, beraz, inertzia gainditzeko ekintza positiboak beharrezkoak direla.

Europako testuinguruan, berdintasuna Batasunaren oinarritzko balioen barruan aipatzen da (Europar Batasunaren Tratatuaren 2. eta 3.3 artikulua). Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuak (EBFT) 8. artikulua ahalmena ematen dio EBri desberdintasunak ezabatzeko neurriak har ditzan, eta gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna politika guztien bidez sustatzeko eskatzen dio. Europar Batasuneko Oinarritzko Eskubideen Gutuna Lisboako Tratatuari atxikita dago, eta «berdintasuna» izeneko kapituluak du. Bertan, diskriminaziorik ezaren, emakumeen eta gizonen arteko berdintasunaren eta kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasunaren printzipioak ezartzen dira. Era berean, haurren, adinekoen eta ezgaituen eskubideak jorratzen ditu.

Genero Berdintasuna

Genero-berdintasuna pertsona guztiek beren bizi-aukerak, autonomia, agentzia eta aukeratzeko askatasuna garatzeko duten aukera da, generoan oinarritutako diskriminazio, itxaropen edo aurreiritziek mugatu gabe. Berdintasuna legezkoa izan daiteke (de iure), benetako berdintasun sozialera iristeko lehen urratsa izan ohi da (de facto).

Europar Batasunean, emakumeen eta gizonen arteko berdintasun-printzipioa Erromako 1957ko Itunean ezarri zen, ordainsari-berdintasunari dagokionez. Orduz geroztik, Europako zenbait zuzentzarauk (herrialde bakoitzak bere legeria egin behar du) berdintasun-printzipioa zabaldu dute lan-baldintzak, gizarte-segurantza, produktu eta zerbitzuetarako sarbidea, amatasunaren babesa eta gurasoen baimena barne hartzeko. Lisboako Tratatuak EBren balio komun bihurtu zuen berdintasun-printzipioa.

Batzordeak 2010-2015 aldirako Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Estrategia onartu zuen, 2006-2010 Lan Planaren emaitza gisa. Plan horrek aurreikusitako funtsezko ekintzak deskribatzen ditu, honako hauek sustatzea barne:

- Independentzia ekonomiko bera emakume eta gizonentzat;
- Ordainsari-berdintasuna balio bereko lan batengatik;
- Ordezkaritza bera erabakiak hartzerakoan;
- Duintasuna, osotasuna eta genero-indarkeriaren desagerraraztea;
- Hirugarren herrialdeetan berdintasuna sustatzea;
- Horizontaltasun-arazoak (sexuaren araberako paperak, gizonen zeregina, legeria eta gobernantza-tresnak barne).

Hiri- eta lurralde-baliabideetarako sarbidea

Hiri- eta lurralde-baliabideak eskuratzeaz ari garenean, pertsonen espazio bizigarriaren eta haren zerbitzuen (lurzoruaren erabilerak, mugikortasuna, bizigarritasuna, jarduera ekonomikoa, zerbitzuak, aisialdia, etab.) erabilerari dagokionez dituzten behar pertsonalak eta sozialak asetzeko duten gaitasunaz eta aukeraz ari gara. Hori berdintasun-, erosotasun- eta segurtasun-baldintzetan gertatu behar da, bizikidetzaren demokratikoaren lege- eta gizarte-esparruaren barruan.

Generoaren araberrako egoerak erakusten du genero-roletatik eta genero-rol horiei lotutako jardueretatik eratorritako sarbide desberdina dagoela. Horrek presentzia berezia du bitziza zaintzeko eta mantentzeko lanetan.

Diagnostikoa

Araba Erdialdeko emakumeen eta gizonen egoera oso desberdina da eremu guztien artean, batez ere Gasteiz eta askoz ere biztanle gutxiagoko eremuen artean. Alde horretatik, desberdintasunak murrizteko, lehenik eta behin, eremu bakoitzaren joerak eta ezaugarriak hauteman behar dira.

Demografiaren azterketari dagokionez, adibidez, maskulinitasun-ratioa aztertu da, bai eta zaintza beharrak izan dezaketenen pertsonen ehunekoa ere, hau da, 15 urtetik beherakoena eta 65 urtetik gorakoena. Ikus daitekeenez, maskulinitasun-ehuneko handiagoa dago eremuaren landatartasunarekin lotuta, eta Arabako Mendian da altuena, gizonen % 56 ingururekin. Gasteizek, aldiz, emakumeen gehiengo du, % 51 baino zertxobait gehiagorekin, eta, aldi berean, gainerako koadrilak baino 50 aldiz handiagoa den masa kritikoa.

	Población total		Ratio masculinidad	
	2013	2020	2013	2020
ARRATIA- NERVION	1.604	1.577	52,18%	51,55%
ESTRIBACIONES DEL GORBEA	7.667	7.649	52,89%	52,56%
LLANADA ALAVESA	17.862	17.814	51,85%	52,02%
MONTAÑA ALAVESA	3.287	3.047	56,04%	55,76%
VALLES ALAVESSES	6.077	5.911	54,76%	54,66%
VITORIA- GASTEIZ	260.654	268.346	49,24%	48,73%

1. Graf. Araba Erdialdeko Eremu Funtzionaleko landa-biztanleriaren adierazleak. Eusko Jaurlaritzako sailen datuen arabera egina.

	>65		<15	
	2013	2020	2013	2020
ARRATIA- NERVION	18,89%	19,97%	13,90%	15,85%
ESTRIBACIONES DEL GORBEA	13,53%	17,79%	16,21%	14,09%
LLANADA ALAVESA	12,53%	15,19%	16,76%	16,01%
MONTAÑA ALAVESA	25,62%	25,43%	10,59%	10,83%
VALLES ALAVESSES	19,42%	21,21%	12,98%	11,96%
VITORIA- GASTEIZ	17,17%	20,03%	13,07%	13,85%

2. Graf. Araba Erdialdeko Eremu Funtzionaleko landa-biztanleriaren adierazleak. Eusko Jaurlaritzako sailen datuen arabera egina.

Landa-ingurunea, LAGEk antzeman zuten bezala, lurralde-kalteberatasun handieneko agertokietako bat da, eta konektibitate, zerbitzu eta ekipamendu gabeziak ditu. Despopulazioaren eta zahartzearen dinamikarekin batera, zerbitzuak emateko zailtasunak zuzenean eragiten du zaintza-lanetan.

LPPak lurraldean erabilgarri dauden zerbitzuen azterketa egiten du, proposatutako neurriak egokitu ahal izateko; jarraian datorren taulak lan horren lagin bat ematen du, biztanle gehien dituzten udalerriei buruzkoa

	Lanbide/ Euskal Enplegu Zerbitzua	Osasun publikoko eskualdeko zentroa	Osasun- zentroak	osasun- kontsultategi ak	Bigarren Hezkuntza
Vitoria-Gasteiz	x	x	x		x
Agurain	x			x	x
Alegría- Dulantzi				x	x
Langraiz Oka				x	x
Legutio				x	
Otxandio				x	
Araia (Asparrena)				x	x
Ribabellosa				x	
Murgia				x	
Kanpezu			x		x
Maeztu				x	
Gopegi (Zigoitia)				x	

3. Graf. Biztanle gehien dituzten kokaguneetako zuzkidurak. Eusko Jaurlaritzako sailen datuen araberrako lanketa

Azterlan mota hori bat dator **dokumentua idaztean genero-ikuspegia modu integratuan sartzearekin**. Ezagutza horren emaitza izango dira antzemandako arazoak arintzea, emakumeengan eragin positiboa izatea eta emakumeen bizi-kalitatea eta hiri- eta lurralde-baliabideetarako sarbidea hobetzen laguntzea lortuko duten ekintza-ildoak.

Horren guztiaren abiapuntua da, demografiarekin edo ekipamendu publikoekin zerikusia duten gaiak kontuan hartu gabe plangintza egitea ezinezkoa den bezala, ezin dela inklusibotasuna bermatu zahartzeari, zaintzari edo despopulazioari erantzun gabe.

LPParen proposamena

Edukiei eta proposamenei dagokienez, proposatutako lurralde-eredua iraunkortasunaren hiru alderdietan laburbil daiteke: ingurumen-iraunkortasuna, gizarte-iraunkortasuna eta iraunkortasun ekonomikoa.

LPPak "hiri gehiago" izango diren hiriak defendatzen ditu: dentsitate handikoak, trinkoak eta Vitoria-Gasteizko makrozefalia konpentsatzeko bitarteko nukleoak indartzen dituen asentamendu-sistema batekin. Horrek hainbat alderditan du eragina, generoaren ikuspegitik.

- Hirigune bizigarriagoak, zerbitzuak izateko masa kritiko nahikoa dutenak, baina dimentsio atseginagokoak eta eguneroko bizitzarako behar den guztia hurbiletik izateko aukera ematen dutenak.
- Mugikortasun iraunkorra, aurrekoarekin lotuta, garraiobide bigunak sustatzearekin. Mugikortasun horrek modu egokiagoan ematen die erantzuna emakumeen mugikortasun-eredu bereiziei.
- Hurbileko ekipamendu eta zerbitzuetarako sarbidea, bereziki indartuta landa-eremuetan, hala nola Arabako Haranetan edo Arabako Mendialdean. Ekipamendu publikoak funtsezkoak dira zaintza-lanetarako, eta lurraldeko leku guztietatik haietara heltzea posible dela bermatu behar da.

Gainera, partaidetza-prozesuaren helburua izan da emakumeek berdintasunez parte hartzea diseinu-eta erabaki-prozesuetan; izan ere, partaidetza-prozesu jarraitua ezarri da dokumentuaren idazketa osoan eta onarpen-fase guztietan, eta hainbat bidetatik eskura daiteke. Partaidetza-prozesuan, lurralde-aniztasuna kontuan hartu da hainbat tailer kokatzeko, herritarrengana hurbilduz, eta, hori egiteko, kontuan hartu da kontziliazio erantzukideko lanekin bateragarriak diren ordutegiak izatea. Horrez gain, iradokizunak helarazteko bide digitalak eman dira. Horrela, emakumeek izan ditzaketen partaidetza-arrakalak murriztu nahi dira, denbora gutxiago dutelako, besteak beste

Era berean, hizkera ez-sexista erabili da hedapenerako erabilitako dokumentu guztietan, Partaidetza Gidetan, tailerretako materialean eta abarretan.

7.- Erabakiak hartzeari dagokionez, etorkizuneko arauak edo administrazio-egintzak aurreikusten al du emakumeen eta gizonen ordezkariak orekatua izatea edo, gutxienez, esparru horretan duten presentziaren antzeko ordezkariak izatea?

Lurralde Plan Partziala parte-hartze publikoko prozesu batez baliatu da Arlo Funtzionalaren arazoak, beharrak eta ahalmenak diagnostikatzeko, bai eta Aurrerapenaren dokumentuko proposamenak kontrastatzeko ere. Bai adituekin egindako diagnostiko-fasean, bai herritarrei informazioa jendaurrean emateko fasean, prozesu horrek emakumeak eta gizonak izan ditu. Ildo horretan, generoaren araberrako ekarpenak bereizi ez diren arren, ahaleginak egin dira erabakiak hartzeko fase guztietan ordezkariak orekatua eta deialdia egiten zitzaien erakundeetan dagoenarekin bat datorrena izateko.

Agente adituei hasiera batean egindako elkarrizketek honako ordezkariak hau izan dute:

Data	ELKARRIZKETATUA	TALDEA	KARGUA
2021/04/29	Carmen Calles	AYVIT	GILSAko gerentea
2021/04/29	Yolanda Armentia	CUAD	Arabako Lautadako Kuadrilla, UAGA
2021/04/29	Alfredo Maíllo	AYVIT	CTV Vitoriako gerentea
2021/05/06	Anartz Gorrotxategi / Adolfo Gracia / Javier Lizaso	CUAD	Arabako Mendialdeko Kuadrilla
2021/05/06	Marta Villota	ORGSOC	MV Paisaje / Paisaje Transversal (LAG partaidetza)
2021/05/07	Aitziber Elorrieta	AYVIT	Hirigintza Antolamendua Plangintza eta Egikaritze Zerbitzua
2021/05/07	Endika Urtaran	ADM	Euskadiko Sustapen Arloa (Administrazio Zentrala)
2021/05/10	Jorge Ozcariz	AYVIT	Ensanche 21
2021/05/11	Iñaki Bóveda	GVASCO	Energia Berriztagarrien LPS
2021/05/11	Andrés Illana	ORGSOC	Ekologistak Martxan
2021/05/12	Julián Ferraz / Jabi Bereziartua	GVASCO	Garraioen LPS
2021/05/13	Javier Román de Lara	DFALV	Nekazaritza eta Abeltzaintza LPS
2021/05/24	Araceli de la Horra	AYVIT	Garapen Ekonomikoa
2021/05/24	M.Ángel Ortiz de Landaluce	DFALV	Errepide Azpiegiturak
2021/05/26	Iker Urcelay	GVASC	Basquetour
2021/05/28	Pedro García	GVASC	Sprilur
2021/05/28	Miren Bilbao	DFALV	Arabako Parke Teknologikoa
2021/05/28	Julio Guinea	DFALV	Araba Garapen Agentzia
2021/05/31	Jose M ^a Villanueva	DFALV	Ondare historiko-arkitektonikoa
2021/05/31	Idoia Garay	DFBIZ	Lurralde Antolamendua (Bizkaiko Foru Aldundia)

Guztira, elkarrizketa horietan 23 pertsona izan ziren, horietatik 8 emakumeak (% 34,78) eta 15 gizonak (% 65,21).

Bestalde, tailerrek batez ere erakundeei egiten zieten deialdia, arduradun zehatzei baino gehiago, non hainbat kolektiboren ordezkariak eman zaion lehentasuna.

Hala ere, tailerretan parte hartzeko deialdiak tailerretan berdintasunezko parte-hartzerik ez izateko arriskua zuela uste zen, bertaratzea deitutako erakundeak aukeratzearen mende baitzegoen neurri handiagoan. Gasteizen izan ezik, emakumeen parte-hartzea gizonena baino zertxobait txikiagoa izan da. Hori nabarmena izan da biztanle gutxiagoko koadriletan, hala nola Mendialdean.

Data	Tokia	Emakumeak	Gizonak	Emakumeen %
2022/05/17	Legutio	5	8	38,46%
2022/05/18	Santikurutze Kanpezu	7	11	38,88%
2022/05/19	Zuhatzu Kuartango	1	7	12,5%
2022/05/24	Agurain	2	5	28,57
2022/05/25	Vitoria - Gasteiz	8	7	53,33%

Herritarrek ekarpenak egiteko web-inprimakia oraindik irekita dago dokumentu hau idazteko unean, eta, beraz, ez dago daturik bide horren bidez genero baten eta bestearen adierazgarritasun-mailaren erreferentzia bat emateko edo haien esku-hartzeak ezaugarritzeko.

8.- Aurreikusten al da etorkizuneko arauan edo administrazio-egintzan planteatutako helburuek eta neurriek lagunduko dutela emakumeei edo gizonei esleitzen zaizkien gizarte-arauak edo balioak gainditzen edo aldatzen?

Beren izaeragatik, hirigintzarekin lotutako neurriek eragin handiagoa dute emakumeen eta zaintzaileen bizi-baldintza materialetan, bai eta hiri- eta lurralde-baliabideetarako sarbidean ere. Hala ere, zeharka, berdintasunezko gizarte bati zuzentzen zaion aldaketa-mugimendu zabalago baten parte dira. Hori gertatzen da, besteak beste, mekanismo hauen bidez:

Alde batetik, genero-dimentsioaren aipamen esplizituak erakusten du administrazio publikoek jarrera berria dutela. Generoaren inguruko hiri-arazoak ikusarazteko lana funtsezko eta beharrezko lehen urratsa da arau sozialak eta herritarren pentsamoldea aldatzeko.

Horrekin bat etorritik, LPParen gisako dokumentuek genero-dimentsioa zeharka sartzen dutenean, hainbat talde sozial edo demografikoren lurralde-baliabideen arabera premia-aniztasuna kontuan hartzearekin lotzen dutenean, eta, bereziki, mendekotasuna duten pertsonen eta haien zaintzaz arduratzen diren pertsonen erabateko gozamina bermatzearen garrantzia adierazten dutenean, gidaliburu eta ohar batzuk ematen dituzte, irizpide arrazoituen arabera, etorkizunean informazioa eta fenomenoak hobeto ulertzeko eta beste dokumentu batzuk idazteko balio dezaten. Lurraldeko emakumeen esperientziaren ezaugarri bereizgarriak zehazteak (kasu batzuetan segurtasun-kontuengatik, beste batzuetan zaintzaile gisa, beste batzuetan haiei esleitutako genero-rolengatik edo gizonen biztanleriarekiko dauden arrakalengatik, landa-inguruneetako eta hiri-inguruneetako esperientzien arteko aldeak ere kontuan hartuta) aukera ematen du esentzialismoak gainditzeko, eta etorkizunean lurralde- eta hiri-politikak berdintasunez diseinatzeko, genero zehatz bat zeregin eta gizarte-rol jakin batzuekiko lotura ezera bideratzen diren gizarte aldaketak malgutasunez jasoz.

Informazio hori herritarrei begira aplikatu egiten da, partaidetza-prozesuen eta informazio publikoaren bidez. Ildo horretan, Plana gizarteratzeko lana, hura argitaratzea eta parte-hartze prozesua bera gizaratean aldaketa handia eragiteko bektoreak dira.

Azkenik, LPParen idazketak kontuan hartu du hizkuntza inklusiboa erabiltzea, Emakumeen eta Gizonen Berdintasun Eragingarriarako martxoaren 22ko 3/2007 Legearen 14. artikuluari jarraituz, zeinak hizkuntza ez-sexista erabiltzea eta politika publikoak garatzeko erabiltzen diren eduki eta irudietan berdintasunezko tratamendua ematea eskatzen baitu. Horretarako, Espainiako gobernuak egindako "Hizkuntzaren erabilera ez-sexistarako gidak" dokumentua hartu da kontuan. Bertan, hizkuntzak iruditeria kolektiboaren eraketan duen zeregina azpimarratzen da. Hizkuntza inklusiboa erabiltzeak epe luzera generoei buruzko arau sozialak aldatzea ekarriko duela uste da.

9.– Diskriminazioa saihesteko eta berdintasuna sustatzeko arauak eta bestelako tresna juridikoak betetzen direla bermatzen da, eta horiek hobetzea aurreikusten da?

Laurogeita hamarreko hamarkadan, politika publikoetan generoaren zeharkakotasunarekiko nazioarteko konpromisoa gauzatu zen, edo gender mainstreaming, Nazio Batuek 1995eko Pekineko Emakumeen Mundu Konferentzian hartutako terminoa; Europan, 1998ko Amsterdamgo Itunaren bidez; eta Espainian, Europako zuzentarauen transposizioa egiten duten hainbat legetan, bereziki martxoaren 22ko 3/2007 Lege Organikoan, Emakumeen eta Gizonen Berdintasun Eraginkorrari buruzkoan. Aipagarria da, halaber, urriaren 13ko 30/2003 Legea, Jaurlearitzak egiten dituen arau-xedapenetan genero-eraginaren balorazioa txertatzeko neurriei buruzkoa, plangintzaren jardunari zuzenean eragiten diona.

Gai horri buruzko nazioarteko eta Europako xedapenez gain, LPParen dokumentuan honako araudi hau betetzen da, Espainiako Estatuari eta Euskal Autonomia Erkidegoari zuzenean aplikatzekoa:

1/2022 Legea, martxoaren 3koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Legea bigarren aldiz aldatzen duena

Legearen 19.1 artikulua ezartzen duenez, “Arau bat egiteko unean, euskal administrazio publikoek, hori sustatzen duen administrazio-organoaren bitartez, ebaluatu egin behar dute proposamen horrek nolako inpaktua izan dezakeen emakumeen eta gizonen egoeran”. Inklusio hori aztertzea da dokumentu honetako puntu guztien helburua.

3. artikuluan, legeak euskal erakunde publiko guztiei aplikatu beharreko printzipio orokorrak aipatzen ditu:

3. artikulua.– Printzipio orokorrak

Hauek dira emakumeen eta gizonen berdintasunaren arloan euskal botere publikoen jarduna gidatu eta bideratuko duten printzipio orokorrak: tratu-berdintasuna eta ikuspegi intersektionalaren integrazioa; aukera-berdintasuna; emakumeen kontrako indarkeria matxista prebenitzea eta desagerraraztea; dibertsitatea eta diferentzia errespetatzea; sexu- eta/edo genero-identitatea eta sexu-orientazioa askatasunez garatzeko eskubidea, eta sexu- eta ugalketa-eskubideak askatasunez baliatu ahal izatea, eskubide horiek egikaritzean pertsonak askatasunez erabaki dezaketela bermatuz; genero-ikuspegiaren integrazioa; ekintza positiboa; sexuaren araberako rola eta estereotipoak desagerraraztea; ordezkariak orekatzea; koordinazioa, lankidetzaren eta nazioartekotzea; emakumeen ahalduntzea; gizonen inplikazioa; parte-hartzea; berrikuntza, gardentasuna eta kontu-ematea, eta hizkuntza-eskubideak babestea eta euskararen erabilera sustatzea.

LPPa bezalako tresna batek eragin handiagoa izan dezake eta arreta eman diezaieke tratu-berdintasunari eta ikuspegi intersektionalaren integrazioari, aukera-berdintasunari, emakumeen aurkako indarkeria matxistaren prebentzioari eta desagerrarazteari, aniztasunarekiko eta desberdintasunarekiko errespetuari, sexu-identitatea eta/edo genero-identitatea eta sexu-orientazioa askatasunez garatzeko eskubideari, genero-ikuspegia integrazteari, ekintza positiboari, ordezkariak orekatuari, lankidetzaren eta koordinazioari, parte-hartzeari, berrikuntzari, gardentasunari eta kontuak emateari, hizkuntza-eskubideen babesari eta euskararen erabilera sustatzeari.

Estatistikei eta azterlanei buruzko 16.1 artikuluan, honako hau xedatzen du legeak:

1.– Lege honetan jasotako xedapenak gauzatzeko, eta bermatzeko haien ohiko jardunean genero-ikuspegia eraginkortasunez txertatzen dela, beharrezkoa izango da euskal botere publikoek, beren azterlan, ikerketa, estatistika edo datu-bilketan:

a) Sexuaren aldagaia sistematikoki sartzeari egiten dituzten estatistika, inkesta eta datu-bilketa guztietan.

b) Eragiketa estatistikoetan adierazle berriak ezartzea eta sartzeari, emakumeen eta gizonen balio, rola, egoera, baldintza, jomuga eta beharrezanetan dauden diferentziak, horien guztien adierazpena eta aztertuko den errealitatearekin duten elkarreragina hobeto ezagutzeari ahalbidetzeko.

- c) Beharrezkoak diren adierazleak eta mekanismoak diseinatzea eta sartzea, lege honen 3.1 artikulua azken paragrafoan aipatutako diskriminazio anizkoitzeko egoerak sortzen dituzten beste aldagai edo faktore batzuen eragina ezagutzeko.
- d) Lagin zabalak hartzea, sartutako aldagai guztiak sexuaren aldagaia oinarri hartuta ustia eta azter daitezzen ahalbidetzeko.
- e) Datuak ustiatzea eta zabaltzea emakumeek eta gizonen esku-hartze eremuetan dituzten egoera, baldintza, jomuga eta beharrianak ezagutu ahal izateko moduan.
- f) Gaur egun dauden definizio estatistikoak berrikustea, eta, hala badagokio, egokitzea, emakumeen lana aitortu eta baloratzen laguntzeko eta emakumeen zenbait kolektiboren estereotipatze negatiboa saihesteko.

LPPak sexuaren araberako desagregazioa sartu du bigarren mailako datuak zituzten diagnostiko-ataletan. Aldagai hori ere kontuan hartu da partaidetza-prozesuetan eta horrekin lotutako datu-bilketan. Prozesu honetan, berdintasunik gabeko kontzepzio batetik erator daitezkeen definizioei eta adierazleei erreparatu zaie.

Azkenik, 44. artikuluan ingurumenari, lurralde-antolamenduari, hirigintzari, etxebizitzari, garraioari eta landa-inguruneari buruzko alderdiak aipatzen dira. Horien artean, LPParekin duen loturagatik nabarmentzen dugu:

1.– Euskal botere publikoek behar diren baliabideak jarriko dituzte berma dadin genero-ikuspegia txertatzen dela lurralde-antolamenduaren, hirigintzaren, garraioaren eta etxebizitzaren arloko politikak, arauak, planak eta programak diseinatzean, betearaztean eta ebaluatzean; besteak beste, gai hauek hartuko dira kontuan:

- a) **Emakumeen eta gizonen beharrian desberdinen ezagutza sustatzea mugikortasunari eta etxebizitza-, garraio- eta hirigintza-politikekin lotutako espazioak, azpiegiturak eta zerbitzuak erabiltzeari dagokionez**, horretarako diagnostikoak, azterlanak eta sexuaren arabera bereizitako estatistika-datuak eta sektore horietako emakumeen eta gizonen berdintasunari buruzko adierazle espezifikoak eskuragarritasuna areagotuz eta hobetuz.
- b) Emakumeen kontrako indarkeria matxistatik gabeko bizitza bermatzeko **gune seguruak** sustatzea.
- c) Gizartearen aldetik kohesionatuta dauden eremuak eta lurraldeak sustatzea, emakumeen eta gizonen bizi-kalitatea hobetzen laguntzeko eta **zerbitzuak eta azpiegiturak berdintasun-baldintzetan eskuratzeko**, bereziki kontuan hartuta 3.1 artikuluko azken tartekian aipatutako faktoreak biltzen dituzten emakumeen egoera.
- d) Erraztea etxeko lanak eta pertsonak zaintzeko lanak egitea eta erantzukidetasunez bateratzea bizitza pertsonala, familia eta lana, eta, oro har, **kontuan hartzea ekoizpen- eta ugalketa-arloan sortutako beharrak**, bizitzaren iraunkortasuna errazteko helburuz.
- f) Aipatutako politika eta programak diseinatzerakoan eta **gauzatzerakoan gardentasuna eta emakumeen ikusgaitasun eta parte-hartze handiagoa** sustatzea, bereziki 3.1 artikulua azken tartekian aipatutako faktoreak biltzen dituzten emakumeena.

3.– Euskal administrazio publikoek, beren eskumen-eremuan, behar diren **baldintzak** sustatuko dituzte **landa-ingurunean emakumeen eta gizonen benetako berdintasun eraginkorra bermatzeko**, eta emakume horiek dituzten oztopo gehigarriak kenduko dituzte, besteak beste, parte-hartzearekin, baliabideak eskuratzerekin eta esleitutako estereotipo eta rolekin lotutako oztopoak.

Ilido horretan, LPPak planteatutako lurralde-eredua eta diseinu- eta partaidetza-estrategiak zuzenean lerrokatzen dira aipatutako puntuekin.

3/2007 Lege Organikoa, martxoaren 22koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasun Eragingarrirako:

Hiri-politikei, lurralde-antolamenduari eta etxebizitzari buruzko 31. artikuluan, honako hau ezartzen du Legeak:

- 1. Administrazio publikoek etxebizitza eskuratzeko dituzten politika eta planetan, emakumeen eta gizonen arteko berdintasun-printzipioa gauzatzeko neurriak jasoko dira. Era berean, hirigintzako eta lurralde-antolamenduko politikek **aintzat hartuko dituzte** gizartetaldeen eta familia-egitura mota desberdinen **beharrak, eta hiri-zerbitzu eta -azpiegituretara berdintasun-baldintzetan iristea erraztuko dute.***
- 2. Gobernuak, bere eskumenen esparruan, premia-egoeran edo bazterketa-arriskuan dauden emakumeei eta genero-indarkeriaren biktima izan direnei etxebizitza eskuratzeko sustatuko die, bereziki, bi kasuetan beren ardurapean seme-alaba adingabeak dituztenean.*
- 3. Herri-administrazioek, hiriaren diseinuan, hiri-politiketan, hirigintza-plangintzaren definizioan eta betearazpenean, genero-ikuspegia hartuko dute kontuan, eta, horretarako, bereziki, **herritarren parte-hartzea eta gardentasuna sustatzen eta errazten duten mekanismoak eta tresnak erabiliko dituzte.***

Puntu horiek guztiak (bereziki letra lodiz nabarmendutakoa) kontuan hartu dira LPParen dokumentua idazterakoan.

EMAKUMEEN ETA GIZONEN ARTEKO DESBERDINTASUNAK EZABATZEKO ETA BERDINTASUNA SUSTATZEKO NEURRIAK		
Arau-proiektuaren edo administrazio-egintzaren testuan sartu al da neurriren bat...		<i>Neurriak jasotzen dituzten artikulak eta horien deskribapena adierazi.</i>
... genero-ikuspegia txertatzea sustatzeko? <i>Bai</i>	emakumeen eta gizonen egoera diferentzialaren ezagutza hobetuz	LPPak diagnostiko orokorra eta kuadrillen araberakoa egiten du demografiari, zahartze- eta mendekotasun-prozesuei, mugikortasunari, ekipamenduetarako sarbideari, ekoizpen-sektoreei eta abarri dagokienez, eta bertan generoaren aldagaia barne hartzen du.
	emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna printzipio, helburu edo adierazpen edo azalpen gisa txertatuz	Egoeraren diagnostikoa eta zenbait irizpide sartu dira LAGek sartutako zeharkako gaiei arreta emateko atal espezifiko batean.
	hizkuntzaren erabilera ez-sexista eginez edo sustatuz	LPPak hizkera ez-sexista erabili du, gobernuaren gidekin bat etorritik
	genero-gaietan prestakuntza duten pertsonen eta/edo berdintasunaren alde lan egiten duten erakundeen parte-hartzea sustatuz	Dokumentua idatzi duen taldeak genero-ikuspegia hainbat eskalatako plangintza-tresnetan eta, bereziki, lurralde-mailako proiektuetan integratzen espezializatutako langileak ditu.
	hautaketa-prozesuetan, dirulaguntzetan, hitzarmenetan edo prestakuntza-jardueretan eta abarretan berdintasuna eduki edo irizpide gisa (onartzeko, baloratzeko edo gauzatzeko) sartuz	
	beste batzuk, zehaztu _____	
...emakumeen eta gizonen parte-hartze orekatua sustatzeko?	hautaketa-epaimahaietan	
	sarien epaimahaietan	
	konsulta-organoetan	
	izuzendaritza-organoetan	
	beste batzuk, zehaztu _____	LPPak genero-ikuspegia txertatu du partaidetza-prozesuetan, bere edukien bidez eta tailerren eta bestelako jardueren ordutegiak kontziliazioa ahalbidetzen dutenetara egokituz. Parte-hartzeko gidek hizkera ez-sexista erabiltzen dute.

... ekintza positibokoak?	emakumeentzat	
	gizonak berdintasunaren alde inplikatzeko	
	beste batzuk, zehaztu _____	
... Itxuraz neutroa baina genero-inpaktu positiboa aurreikus dezakeena?	indarkeriaren biktimentzat	
	guraso bakarreko familientzat	
	mendekotasuna duten pertsonak zaintzeko ardura dutenentzat	Zaintza-ekipamendu publikoak eta kalitatezko garraio publikoaren zerbitzua eskuratzeko beharrari erantzungo dion lurralde-eredua aztertzea eta sustatzea, landa-eremuetan bereziki.
	beste batzuk, zehaztu _____	
... Askotariko diskriminazioa jasaten duten emakumeen desberdintasunak murrizteko?	adina dela eta	Emakume gazteen eta adinekoen premiak kontuan hartzea, batez ere landa-inguruneetako adineko emakumeenak, isolamendukasuetan baitaude, zerbitzu publikoetarako sarbide egokirik gabe.
	klase soziala dela eta	
	sexu-aukera dela eta	
	desgaitasuna dela eta	
	etnia eta/edo arraza direla eta	
	jatorri nazionala dela eta	
	beste batzuk, zehaztu _____	
... debekatu edo zehatzatzea?	sexu-arrazoiengatik diskriminazioa egiteagatik	
	hizkuntzaren eta irudien erabilera sexistatik egiteagatik	
	beste batzuk, zehaztu _____	
Arau-proiektuaren harago, aurreikusten al da neurriren bat hartzea...	edo administrazio-egintzaren edukiaz	
Berdintasunerako helburu eta neurrien eraginkortasuna osatzera edo areagotzera bideratuta? <i>Bai</i>	zabalkundea indartzeko ekintzak	Zabalkundea ahalik eta bide gehien erabiliz egingo da, batez ere sare sozialak eta web orriaren gardentasuna ezarriz, emakumeek jasaten duten informazioa eskuratzeko egon daitezkeen etenak konpondu ahal izateko. Horretarako, beste lurralde- edo udal-administrazio batzuen lankidetzaz izango da, partaidetza- eta hedapen-prozesuan egin den bezala
	jarraipen- eta ebaluazio-jarduerak	
	estatistikak egokitzea eta azterlan espezifikoak egitea	Estatistikak hurrengo onespentsean integratzen jarraituko da, sexuaren arabera bereziki.

	informazio-, sentsibilizazio- eta prestakuntza-ekintzak	
	larauak, planak edo programak egokitzea edo ezartzea	
	berdintasunerako planak egitea	
	Egiturak edo zerbitzuak sortzea	
	beste batzuk, zehaztu _____	Garapen hori maila txikiagoko beste plangintza-tresna batzuen bidez egiten da, hala nola udal-plangintzaren bidez.